

MÁTYÁS KIRÁLY MAGYAR DIPLOMATÁI.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

Hunyadi Mátyás egyaránt nagy volt mint hadvezér és mint államférfiú. Nagysága nemcsak egyéni tehetségeinek és akaraterejének kivételes arányaiban nyilatkozik; hanem a történelem kimagasló alakjainak osztályrészét képező abban a jellemző képességben is, hogy eszméi valósítására, tervei kivitelére, nemzete körében a szükséges eszközöket megtalálja, kifejleszse és alkalmazza.

Történelmünk egy korszakában sem volt hazánk termékenyebb kiváló egyénekben, mint Hunyadi Mátyás alatt, kinek háború és béke idején kifejtett erőfeszítéseiben a siker tényezői voltak, dicsőségének részesei lettek.

Ekkorig nem érdemesítettük őket kellő figyelemre. A nap fénye mellett a csillagok ragyogása is elhalványodik. Mindazáltal méltók, hogy emléköket felelevenítsük. Ezt szándékozom megkísérteni Mátyás magyarországi származású diplomatáinak megismertetésével.

Legelső helyen azt a két diplomatát mutatom be, a kiknek egyéniségéről és működéséről eddig oly keveset tudtunk, hogy a XV. század politikai és irodalmi történetének legalaposabb művelői: a német *Reumont Alfréd* és a magyar *Ábel Jenő* a kettőt egy és ugyanazon személynek tartották, a rájuk vonatkozó részleteket egy életrajz keretébe foglalták össze; ¹⁾ a mely tévedést az magyarázza meg, hogy rólok hézagos ada-

¹⁾ Reumont Alfréd: Di tre prelati ungheresi menzionati da Vespasiano Bisticci. (Florenz, 1874. Archivio Storico Italiano. III. Serie, XX., Volume. 295—314.) — Ábel Jenő: György kalocsai érsek. (Budapest, 1880. Egyetemes Philologiai Közlöny. 32—44.)

tokkal rendelkeztek, családi nevüket sem ismerték. Ellenben e sorok íróját a kutatások véletlen szerencséje abba a helyzetbe hozta, hogy mindkettőnek életpályájára világosságot áraszthat. Ezek: *Kosztolányi György* és *Handó György*.

I.

Kosztolányi György mind a saját, mind a mások irataiban következetesen a *Georgius Polycarpus* nevet viseli. Kivételt egyetlen oklevél képez; IV. Sixtus bullája, melyben egyházi javadalmat adományoz részére. Ez »*Georgio Polycarpo de Kostolan*« »Kosztolányi György Polikárhoz« van intézve.

Ugyanezen pápanak egy másik bullája, mely Kosztolányi Miklós esztergommegyei clericushoz van intézve, megemlíti, hogy ez Polikárp-Györgynek öccse, és az ő nemes származását is kiemeli.¹⁾ Ebből kétségtelenül kitűnik, hogy mindketten a barsmegyei Nemes-Kosztolányban birtokos régi Kosztolányi család sarjai voltak.²⁾

Téves tehát a régibb íróknak az a föltevése, hogy György olasz volt,³⁾ és szintúgy e sorok írójának az a combinációja is, hogy Görögországból származott.⁴⁾

Első ízben 1453-ban olasz földön találkozunk vele Ferrara városában. Ide a veronai *Gvarino* híres humanista-iskolájának vonzó ereje a művelt Európa minden részéből gyűjtötte össze a tudománykedvelő ifjúságot, mely a latin és görög irodalom ismeretét alaposan elsajátítani, a klasszikai ékesszólás és költészet titkaiba behatolni vágyott. *Zrednai Vitéz János* váradi püspök ide küldötte ki unokaöccsét, *Csezmiczei Jánost*, ki mint latin költő Janus Pannonius írói névvel világhírű lett, és egy *Simon* nevű tanulót, kinek sem családi nevét, sem későbbi életviszontagságait nem ismerjük.⁵⁾

¹⁾ Ezt a két oklevelet alább ismertetjük.

²⁾ Nagy Iván. Magyarország családai. VI. 285.

³⁾ Kaprinai István: Historia Diplomatica. II. 75. — Gróf Teleki Jani Pannonii opera. II. 239.

⁴⁾ Mátyás király külügyi levelei. II. Bevezetés. XX. lap. — A magyar nemzet története a Hunyadiak és Jagellók korában. 543. A combináció nemcsak a görög hangzású (Polycarpus) névre, hanem egy kiváló görög humanistával való rokoni kapcsolatára, (melyről alább szólnunk) támaszkodott.

⁵⁾ Vitézlucz írt levelei egyikében *Simon de Ungaria* nevezi magát.

György-Polikárp velök egy időben tartózkodott Ferrarában. Janus Pannoniushoz tanuló társa volt; ¹⁾ Simont pedig a latin klasszikusokban oktatta. Vajjon mint rendes tanár volt-e alkalmazva Gvarino iskolájában, vagy pedig mint előhaladotabb tanuló adott a kezdőknek díjért leczkéket: nem döntjük el. Vitéz, mihelyt arról értesült, hogy egyik védenczének oktatásával foglalkozik, nem késelt őt is nagylelkiségében részeltetni.

Mindezt maga György tudatja velünk, abban a levélben, a mit 1453. deczember 2-ikán Ferrarából a váradi püspökhöz intéz. Mentetetődzik azért, hogy ekkor nem írt néki, ámbár többen bátorították; nem akart a magas állású, sokfelé elfoglalt főpappnak alkalmatlankodni; de ha tőle fölhatalmaztatik, örömmel fogja ezentúl leveleivel fölkeresni. Most kijelenti, hogy szavakkal nem képes kifejezni, mennyire lekötelezettnek érezi magát. Azután értesíti, hogy Simon, kinek ő most Virgiliust magyarázza, tanulmányaiiban nagy szorgalmat fejt ki, és bizonyára tudós férfivá fog fejlődni. »Jánosod (Csezmiczei János) felől pedig tanácsosabb hallgatnom, mint röviden írnom. Az ő szerencsés alkotású elmójénél nagyobbbat, jelesebbet a természet nem szülhetett.«

Már néhány hónappal ezen levél megírása előtt, Simon humanista-tulzással tolmácsolta volt György háláját a közös pártfogónak. »Tudd meg, — írja — hogy György-Polikárp, az isteni jótéteményekért, a mikkel elhalmoztad, örök háláját fejezi ki méltóságodnak. Ismételni szokta: hogy ha teljes élete egész szolgálatát egyedül neked szentelné is, ezzel sem róhatná le azt, a mivel néked tartozik.« ²⁾

György a következő éveket szintén Ferrarában töltötte,

(A levelet alább idézzük.) Ferrarából a bolognai főiskolára ment, hol 1458. deczember 5-ikén tette le a jogtudói vizsgát. (Az egyetem anyakönyve Bolognában.) Valószínű, hogy kevéssel utóbb kora halál ragadta el. (Kétségtelen, hogy nem azonos Trevisoi Simon esztergomi kanonokkal, ki Mátyás király uralkodása elején diplomatiái küldetésekből járt el, mint patyasi érsek 1482-ben Rómában halt meg, és kinek életrajza e sorok írójától a Századok 1896-ik évfolyamában jelent meg.)

¹⁾ Ezt maga Janus Pannonius említi, alább idézendő levelében.

²⁾ Ezt a két levelet föntartotta a müncheni királyi könyvtár 8482. számú, XV. századbéli papir-codex, mely humanista-iratok gyűjteményét foglalja magában.

hol olasz ifjakat is oktatott. Ezek sorába tartozik Piccolomini Ferencz, *Piccolomini Enea Silvio* sienai püspök, császári kancellár, a későbbi II. Pius pápa unokaöcscse.

György ezt a körülményt kizsákmányolva, 1455-ben növendékének már akkor is hatalmas nagybátyját fölkereste levelével, és felajánlotta neki szolgálatát, a mire helyzetében beállott bizonyos kedvezőtlen fordulat kényszerítette.

Enea Silvio, ki úgy látszik, Györgynek előbb híret sem hallotta, ámbár ekkortájt a német-ujhelyi fejedelmi congressuson túlon-túl el volt foglalva: kimerítő és szíves feleletre méltatta az ismeretlent, a ki ezt a kedvezést bizonyára azzal érdemelte ki, hogy levelének irálya és tartalma lelki rokonnak mutatta be.

»Köszönöm — írja Enea Silvio — hogy hozzám fordúltál. Tudományban és szívességben bővelkedő leveledet gyönyörködve olvastam; sorsod mostohasága pedig meghatott, a nélkül, hogy meglepett volna. A jók és tudósok rendszerint kemény tusát vívnak a sorssal, a mely azonban tőlök csak azt veheti el, a mi tulajdonát képezi: az aranyat és ezüstöt, a vagyont és életet; ellenben a jók szelleme fölött nincs semmi hatalma. A magasztalások, a mikkel engem elhalmoztál, nem illetnek meg. Ismerem tökéletlenségemet, és a mikor rólam van szó, inkább magamnak, mint másoknak kell hitelt adnom. A mit öcsém felől írsz, elhiszem; ámbár arról sem Ferencz öcsém, sem Jakab testvérem, sem bárki más nem értesített. Szolgálatkészségedért elismeréssel adózom, irántam tanúsított jóakarated és öcsémmel való fáradozásod hálaára köteleznék. Ha segítségdre lehetek, mindig számíthatsz rám; óhajtságaidat, a mennyiben tehetem, készséggel fogom teljesíteni. Azonban mostani kérésed, hogy magamhoz vegyelek, nem időszerű; a császári udvarban nem is találhatnál hozzád méltó helyet. Magam sem maradok itt soká. Készületeket teszek a hazatérésre, és környezetem már is számosabb mint kívánom. Nézetem szerint, helyesebben jársz el, ha a magyar királynál, vagy az udvarához tartozóknál keressz állást. Ebben az ügyben a váradai püspökhöz, a legtudósabb és legjobb főpaphoz for-

dúlhatsz pártfogásért. Ha közbenjárásommal használhatok neked, felszólításodra kérésedet szívesen teljesítem. Élj boldogul!«¹⁾

Követte-e György a sienai püspök tanácsát, nem tudjuk. A következő három esztendőben nem találjuk nyomát. 1458 nyarán tűnik fel újból. Mátyás királynak egy oklevele alatt ezt a jegyzést találjuk: »Lecta Geor. Polycar.« — »Olvasta György-Polikarp.«²⁾ Ekkor tehát már királyi szolgálatban állott, és mint titkár, a cancelláriában volt alkalmazva,³⁾ a hol kétségkívül Vitéz János nyitott neki tért tehetségei érvényesítésére.

Tekintélyét, a mit tudományával és irányával magának kiküzdött, bizonyára jelentékenyen növelte Piccolomini Enea Silviónak éppen ekkor történt fölmagasztaltatása a pápai trónra, és tanuló társának, Csezmiczei Jánosnak 1459 elején kineveztetése pécsi püspökké.

Nem lehet tehát meglepő, hogy fontos diplomatiái küldetéssel bízott meg; aminthogy ebben a korban más udvaroknál is a magas állás és előkelő származás hiányát elfeledtették a humanista műveltség és ékesszólás előnyei.

Az 1460-ik év elején II. Pius pápához küldetett, ki ekkor Mantuában congressust tartott, hogy a törökök ellen rég tervezett nagy támadó hadjáratot előkészítse. Négy magyar követ vett részt ezekben a tárgyalásokban. Mindazáltal Mátyás király a helyett, hogy ezeknek útján közölje a törökök fenyegető készüléteiről vett híreket és a saját terveit, czélszerűnek látta ezt az előterjesztést Györgyre bízni. Mikor a királyi követ olasz földre érkezett, a pápa a mantuai congressust már bezárta volt (1460. január 19-ikén), és Sienába utazott, hol több hetet töltött. Itt, január utolsó napjaiban fogadta Györgyöt, és február 2-ikán a királyhoz írt következő levéllel bocsátotta vissza:

»Kedvelt fiunk György-Polikarp, fenséged megbízó levéllel ellátva, jött hozzánk, és a török ügyben rábízottakat

¹⁾ A Németújhegyt 1455 ápril 15-ikén kelt levél a bolognai egyetemi könyvtár egyik codexében találtatik. Fordítását közli Abel i. h.

²⁾ Az 1458 augusztus 20-ikán kelt királyi oklevél az országos levéltárban.

³⁾ A velencei senatus 1462 márczius 29-ikén a »secretarius regie maiestatis« czímmel jelöli. Diplomáciai Emlékek. I. 128.

előterjesztette. Buzgón és híven járt el megbízatásában, a jó szolga kötelességeiből semmit sem mulasztott el. Előadásána minden egyes pontjára adott válaszunkat tőle és magyarországi legátusunktól, kinek tüzetesen irunk, fenséged meg fogja érteni. Kérjük fenségedet, hogy eddigi fáradozásai és dicséretesen bebizonyított állhatatos kitartása után, most, mikor jobb jövő kilátásai biztatnak, ne csüggedjen. Ugyanis, a mennyiben a jövő nyár folyamán nagyobb mérvű hadi-intézkedéseket nem tehetnénk, a mire nézve nem esünk kétségbe, Isten segítségével gondoskodni fogunk, és ígéretet is teszünk, hogy rövid idő alatt negyvenezer aranyat küldünk a legátus kezeihez. Ez a segítség fenségedet képessé fogja tenni, hogy a törökök részéről netán fenyegető veszélyt elhárítsa. Nem kételkedünk, hogy fenséged napról-napra nagyobb segítségben részesülvén, örvendeni fog annak, hogy állhatatosságában nem ingadozott.«¹⁾

A következő (1461) év elején a török ellen indítandó hadjárat ügyének tárgyalása végett a német választófejedelmek Nürnbergben gyűlést tartván, Mátyás király Györgyöt küldötte hozzájuk, azzal a megbizással, hogy őket áldozatkészségre serkentse, és a császárral fenforgó viszályok kiegyenlítése végett közbenjárásukat kérje ki.²⁾

Ezen feladatát február 13-ikán tartott beszédeivel oldotta meg.

Abból indul ki, hogy a kereszténység megoltalmazásának kötelessége az összes keresztény fejedelmekre háramlik ugyan; de Magyarország királyai e tekintetben mindig olyan buzgóságot fejtettek ki, hogy a mikor a szomszéd keresztény uralkodókkal békében éltek, a törökök előnyomulását maguk tartóztatták föl. Magyarország jelenlegi uralkodóját ugyanezen buzgóság lelkesíti. Azonban a törökök hatalma most már annyira megnövekedett, hogy velök szembeszállani magára hagyatva nem képes. Már Zsigmond császár súlyos vereséget szenvedett tőlök; ámbár úgyszólván az egész keresztény világ szövetségben

¹⁾ A levél több helyen ki van adva. Legutóbb: Monumenta Vaticana Hungariae. I. sorozat. VI. 13.

²⁾ Müller. Reichstagstheatrum. II. 12.

állott vele. Azóta pedig a törökök a görög birodalomnak és sok más országnak uraivá lettek.

Minél nagyobb a veszély, — így folytatja — annál nagyobb buzgóságot kell elhárításában kifejtteni. Konstantinápoly eleste bizonyítja, hogy a hanyagság milyen súlyos következményeket von maga után. Ha Magyarország a törökök hatalmába kerül, többé egy nép sem bír nekik ellenállani. Ezért már Hunyadi János ismételten fordult segítségért a keresztény fejedelmekhez, kik ígéreteket tettek, de ezeket nem teljesítették; ennek daczára csüggedetlenül folytatta erőfeszítéseit, és dicső pályáját Nándorfehérvár fölszabadításával zárta be. A császár volna első helyen hivatva arra, hogy a kereszténység oltalmáról gondoskodjék; de ő semmit sem tesz, sőt mások elé is akadályokat gördít. Ugyanis ámbár Magyarország rendei egyértelemmel Mátyást választották meg királynak, és tisztelettel, szeretettel környezik: a császár, féktelen hatalomvágy sugallatait követve, ellene támadott, hadaival kegyetlenül pusztíttatja az országot, és jogtalanul visszatartván a szent koronát, az ország belső viszonyainak megszilárdulását hátráltatja.

Ha tehát a választó fejedelmek azt kívánják, hogy a magyarok a törökök ellen küzdjenek, s ne a császárral háborúskodjanak: bírják rá a császárt, kössön békét, adja át a koronát, bocsássa vissza a mit Magyarország területén elfoglalt. Mihelyt ez megtörtént, a magyar király, ha kellő támogatásban részesül, a hitetlenek ellen fog fordulni. Ellenkező esetben Istent és az egész világot hívja föl tanuk gyanánt, hogy kényserítik békét kötni a törökökkel; mert hiú ígéretekben bízva, országát végső veszedelemnek nem teheti ki.¹⁾

A választó fejedelmek, az ékes beszéd meghallgatása után, abban állapodtak meg, hogy közelebb Frankfurtban újból gyűlést tartanak, s arra a császárt is meghívják.²⁾

Az 1462-ik év elején Mátyás király, az oláh vajdától segítségül hivatván, el volt határozva, hogy tavasz nyíltával

¹⁾ A beszéd szövege a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának 210. lat. 8-rét jelzetű XV. századbeli codexében.

²⁾ Müller i. h.

seregét a törökök ellen vezeti. Evégből, pénzsegély kieszközlése végett, a pápához és a többi olaszországi fejedelmekhez követet küldött.¹⁾ Ujból Kosztolányi Györgyre ruházta a küldetést.²⁾

Márczius 21-ikén érkezett a követ Velenczébe.³⁾ A senatus elé bocsáttatván, hosszú beszédben szólott a törökök gyűlöletéről és álnok terveiről, a miket a kereszténység ellen táplálnak. Magyarország — ugymond — válságos helyzetben van; mert míg egyrészt a török becsapásoktól sokat szenved, másrészt ellene a császár igazságtalan háborút visel. A király ismételten kért segítséget a pápától, de jó szóknál egyebet eddig nem kapott. Ennek daczára, a velencei senatus rábeszélésének engedve, szeretetére és jóindulatára támaszkodva, közbenjárásában bízva, a pápához küldötte őt; utasítván, hogy mindenben a senatus tanácsa szerint járjon el.⁴⁾

A következő audientia alkalmával részletekbe ment át. Kifejtette, hogy ha nagy támadó hadjárat megindítása tervezetnék, hatvanezer, vagy legalább negyvenezer katonára van szükség. A sereg zsoldjáról a keresztény hatalmaknak csak hat hónapon át kellene gondoskodniok; később a sereg maga tartaná fönn magát az ellenség területén. A mennyiben ez a nagy támadó hadjárat nem létesülne, a nyár folyamán várható török támadás ellen a király csak úgy védelmezheti meg országát, ha a keresztény hatalmak pénzsegélyben részesítik.⁵⁾

Előterjesztéseire a választ a senatus márczius 29-ikén állapította meg.

¹⁾ A magyarországi velencei követnek 1462. márczius 4-iki jelentését, resumálja a dogé a márczius 20-ikán a pápához írt levelében. Dipl. Eml. I. 121.

²⁾ Követségéről, mint látni fogjuk, több diplomatai irat szól. De egyik sem nevezi meg. »Magnificus«, »Spectabilis« czímmel ruházzák föl, a mi azt bizonyítja, hogy világi úr volt; egy helyen »secretarius regie maiestatis« czímeztetik. Ő maga a velencei senatus előtt tartott beszédeben utal arra, hogy »rursum«) másodízben küldetik Rómába. Hogy Kosztolányi György volt ez, kétségtelenné teszi a pécsi püspöknek a velencei dogéhoz írt, alább idézendő levele.

³⁾ Ezt tudjuk a dogénak márczius 30-ikán a pápához írt leveléből. Dipl. Eml. I. 128.

⁴⁾ A senatus márczius 29-iki végzésében a követ beszédét resumálván, említi, hogy ezt »multa prudentia et elegantia« jellemzi.

⁵⁾ Ez az előterjesztés is az idézett végzésben van resumálva.

Ebben a magyar követ beszédének formai szépségét, előterjesztésének okosságát dicséri. A király szeretetének és jóakarátának nyilatkozatáért köszönetet mond, és biztosítja őt, hogy a köztársaság azt a jóakaratot és szeretetet, a mit Hunyadi János iránt táplált, be akarja bizonyítani királyi fia iránt is. Magyarország szenvedései és szorongattatásai iránt mindig mély részvételt viseltetett. Ezért azon volt hogy a pápát a kereszténység és névszerint Magyarország megoltalmazása érdekében tevékeny fellépésre készítse, s felajánlotta neki hajóhadának közreműködését; egyszersmind azt a javaslatot terjesztette eléje, hogy míg a támadó hadjárat létrejő, Magyarország megoltalmazására az összes olaszországi államok 12000 arany forintnyi havi segélyt szavazzanak meg. Előterjesztései a legkedvezőbb fogadtatásra találtak a pápánál, ki azon fáradozik, hogy a császár és a magyar király között békeséget hozzon létre; egyúttal a támadó hadjárat létesítése iránt több hatalmas uralkodóval tárgyalásokat indított meg. Ennélfogva a senátus azt a meggyőződését fejezi ki, hogy a magyar követ a legalkalmasabb időpontban érkezik Rómába, és ott igyekezeteivel biztos sikerre számíthat.¹⁾

Ezen utóbbi nyilatkozat nem volt üres frázis. Néhány nappal előbb vette volt a doge, titoktartás kötelezettsége mellett, II. Pius pápa bizalmas üzenetét, hogy személyesen fog a török ellen indítandó hadi vállalat élére állani, és ezen merész ténnyel a szűkkeblű és közönyös fejedelmeket példájának utánzására kényszeríti.²⁾

Kosztolányi György, ki ápril első napjaiban utazott el Velenczéből,³⁾ csakugyan sikerrel járt el küldetésében Rómában is. A pápa elfogadta a signoria javaslatát, a Mátyás részére biztosítandó 12000 forintnyi havisegély tárgyában, a melyhez maga 2000 forintot ajánlott; egyúttal Kosztolányit, pápai nuntius kíséretében, az olaszországi fejedelmekhez és köztársas-

¹⁾ A válasz szövege: Dipl. Eml. I. 125—8.

²⁾ A doge 1462. márczius 19-ikén kelt válasza a pápa sajátkezü levelére. Ugyanott. 119.

³⁾ A doge május 5-ikén római követéhez intézett jegyzékében említi, hogy a magyar követ elutazása óta »egy hónap múlt el.« Ugyanott. 135.

ságokhoz küldötte, hozzájárulásuk kieszközlése végett. Ezek június első napjaiban keltek útra.¹⁾

Ezalatt Mátyás, mielőtt még Kosztolányi római küldetésének eredménye felől jelentést kaphatott, május hónap folyamán, a keletről érkezett fenyegető hírek hatása alatt, főudvarmestere, Vezsényi László személyében új követet küldött Velenczébe és Rómába. Majd, a mikor június végén a pápa elhatározásáról értesült, ezzel elégtelen lévén, Kosztolányit utasította, hogy az olasz hatalmasságokhoz ne menjen, hanem azonnal térjen vissza Magyarországra.²⁾

Ez az utasítás elkésve érkezett Rómába; Kosztolányi akkor már a melléje rendelt pápai követtel útban volt az olasz hatalmasságokhoz. Utjukról az emlékek nem szólnak. Valószínűleg Flórenczben, Ferrarában, Milánóban jártak. Augusztus első napjaiban Velenczébe érkeztek. A jelentés a mit itt eddigi fáradozásaik eredménye felől bemutattak, nem hangzott kedvezően. A doge megütközéssel vett tudomást arról, hogy az olasz hatalmasságok milyen csekély ajánlatokat tettek. Ellenben a velencei signoria, mely előbb azt határozta el, hogy a havi 12000 forintnyi segély negyedrészt vállalja magára, most késznek nyilatkozott ajánlatát megkészserezni, ha a többi hatalmasságok is a megajánlott járulékokat fölemelik.³⁾

Kosztolányi Velenczében találkozott Vezsényivel, ki Rómából visszatérvén, azt a tudósítást hozta, hogy a pápa az ígért havi segély mellett a maga költségén ezer lovast fog Mátyásnak rendelkezésre bocsátani.⁴⁾

Mind a két magyar követ valószínűleg együtt tért vissza, augusztus végén Magyarországra.

¹⁾ A doge jegyzéke római követéhez 1462. június 3-ikán. A doge válasza Vezsényi László magyar követ előterjesztésére június 16-ikán. A pápa levele a milánói fejedelemhez július 18-ikán. Ugyanott, 137, 153, 165.

²⁾ Mátyás a Kosztolányihoz intézett jegyzék utóiratában ezt az utasítást akképen módosította, hogy a velencei köztársaság kormányának nézetétől tegye függővé, vajjon Rómában maradjon, avagy Magyarországra visszatérjen. A jegyzék tartalmát ismerteti a doge 1462. július 19-ikén római és magyarországi követeihez intézett jegyzékében. Ugyanott 160, 162.

³⁾ A doge levele a pápához, 1462 augusztus 8-ikán. Ugyanott, 176.

⁴⁾ A pápa levele a milánói fejedelemhez, 1462 július 18-ikán. Ugyanott, 164.

Hogy Kosztolányi György Velenczében elismerést aratott diplomatai működésével, arról tanúságot tesz egy velencei patricius Tonzonzo Rafael levele a pécsi püspökhöz, kinek válaszában a következő helyet találjuk: »A mit Polycarpusunk felől jelentettél, hogy dicséretesen és országunkra nézve hasznosan járt el nálatok küldetésében: szívesen hallom, készséggel elhiszem. Az ő erényeit és tudományosságát régtől fogva ismerem. Mindazáltal a ti tanúskodástoknak itt nagyobb értéke van, mint annak a magasztalásnak, a mely tőlem, iskolatársától ered.«¹⁾

Ilyen magasztalásokkal, barátja irányában nem fukarkodott a befolyásos államférfiú és az ünnepektől költő. A követéséből hazájába visszatért humanistát ékes költői levélben hívta meg pécsi püspöki székhelyére:

Gratulor a terra salvum rediisse Latina,
 Numina nec votis surda fuisse tuis.
 Gratius hoc fiet, si nos Polycarpe revisas,
 Ni post tam longum, tam breve taedet iter.
 Quando ego te, tuta suspensus luce, tenebo,
 Narrantem vastae dura pericla viae?
 Quis status Ausoniae, quae sint ibi tempora rerum,
 Quas urbes, quales videris ipse viros?
 Quod si non fallit cupida spes irrita mentem,
 Tota tuo nobis pectore Roma venit!²⁾

Egyik epigrammja, mely Kosztolányihoz van intézve, szintén nem szükölködik finom bókban. Tőle vett felszólításra válaszolva, megjegyzi, hogy mindig és bármilyen tárgyról még Polikarpus sem képes jó epigrammot szerkeszteni.³⁾

Ezen czélzásból következtethetjük, hogy Kosztolányi György nemcsak a latin prózának volt mestere, hanem a költői babérért is versenyezett. Ezt megerősíti Janus Pannoniusnak, 1465 végén, a Magyarországon időző Galeotti Marciushoz intézett levele, melyben félig komolyan, félig tréfásan írja:

¹⁾ A dátum nélküli levél kétségkívül 1462 szeptember 28-ikán írott, a mely dátumot viseli a pécsi püspöknek a velencei dogéhoz írt válasza, Kosztolányi György által küldött levelére. (Koller. Historia Episcopatus Quinqueecclesiensis. IV. 97, 104.)

²⁾ Ad Polycarpum. — Opera. II. 140.

³⁾ A vatikáni könyvtár egyik codexéből közölte Abel i. h.

»Senki többé tőlünk ne várjon éneket, ne kívánjon szónoki művet, ne követeljen fordítást, ne szólítson föl levél fogalmazására: immár mindezekre képes vagy te és Polycarpus!«¹⁾

A befejező mondat arra látszik utalni, hogy Mátyás a fontos diplomatai levelek szerkesztését, a mire előbb a pécsi püspököt szokta volt fölkérni, most Galeottira és Kosztolányira kezdette bízni.

Mindazáltal, ámbár ekképen tekintélyes állást foglalt el Györgyünk a királyi udvarban: több esztendőn át (1462 őszétől 1466 tavaszáig), nyomára nem akadunk a fönmaradt történeti emlékekben.

1466 június 10-ikén, Zrednai Vitéz János esztergomi érseknek, Nagyszombatból a pozsonyi tizedszedőkhöz intézett rendeletét György-Polikárp mint »titkár« ellenjegyzí.²⁾ Kétségkívül mint királyi s nem mint érseki titkár kísérte Vitézt, ki ekkor Podjebrád György cseh királylyal tárgyalásokat folytatott.

A következő (1467) év vége felé ismét diplomatai megbízásokkal küldetett Mátyástól Olaszországba. Flórenczbe ment, a hol lépéseket tett, hogy Mátyás fölvétessék a ligába, melyet a pápa, a nápolyi király, a milánói fejedelem és a flórenczi köztársaság kötöttek Velence ellen.³⁾

Az 1468 nyarán Rómában találkozunk Györggyel, és pedig a szent-szék szolgálatában, mint »apostoli irnokkal« (scriptor litterarum apostolicarum). Így nevezi magát a II. Pál pápához intézett, július 30-ikán kedvezően elintéztet folyamódásában, melyben panaszolja, hogy világi ember lévén, hivatalnok-társai vonakodnak őt a cancellariai jövedelmekben részlel-

¹⁾ A dátum nélküli levél Kollernél. IV. 194.

²⁾ Az oklevél az országos levéltárban.

³⁾ 1467 december 28-ikán Florenczből Vespasiano Filippo értesíti a calabriai herceget, hogy a múlt napokban »qui e stato uno ambasciatore del re d'Ungheria a me assai noto, il cui nome é messer Giorgio Polycarpo homo letteratissimo e degno«; ez informálta őt az erdélyi lázadás elnyomásáról, a török békealkudozásokról, a magyar udvarnál Velence ellen uralkodó ellenséges hangulatról. (Dipl. Eml. II. 336. Tévesen 1476-ra téve.) — 1468 márczius 26-ikán a milánói követ Velencezből jelenti, hogy Mátyás a szent ligával egyezsége lépett Velence ellen. Ugyanott, 176.

tetni, mert arra hivatkoznak, hogy azokra csak pap tarthat igényt. Mire a pápa elrendelte, hogy a fennálló szabályok ellenére, illetményeit rendesen megkapja.¹⁾

Arra a kérdésre, hogy miképen szánta el magát hazájának és Mátyás udvarának elhagyására, csak combinatióval felelhetünk, a mely talán kalandosnak is tűnhetik föl.

Egykorú emlékiratban olvassuk, hogy Trapezunti György híres görög humanista és pápai titkár fia, Trapezunti Jakab szintén pápai titkár, sógora volt Györgyünknek.²⁾ Nem tehető föl, hogy a Rómában lakó görög a magyar humanista nővérét bírta feleségül. Így tehát azt kell feltenni, hogy a magyar humanista házasságra lépett a Rómában lakó görögnek nővérével. Valószínűleg ez a házasság készítette őt arra, hogy szintén az örök városban telepedjék meg. Neje atyjának és fivérének pártfogása szerezte meg részére azt a hivatalt, a melyre a képességet teljes mértékben bírta.

Ezzel a lépésével nem vonta magára Mátyás neheztelését; sőt ellenkezőleg bizalmának kiváló nyilatkozatával tisztelte meg őt a király: a szent-széknél teljes hatalmú ügyviselőjévé nevezte ki arra az időre, a mikor ott külön követe nincs.³⁾

Csakhamar újabb meglepő fordulat következett be életpályáján. Mint világi ember lépett a pápai szolgálatba,⁴⁾ és 1472 márczius 23-ikán IV. Sixtus pápa a Budai Andrásnak Rómában bekövetkezett halálával megüresedett veszprémi és székesfehérvári kanonokságokat adományozta neki.⁵⁾ Ahhoz,

¹⁾ Az 1463 július 3-ikán elintézett folyamodás a vatikáni levéltárban. (Regesta Supplicationum Pauli II. Annus IV. Vol. 857 f. 251.)

²⁾ Ez a körülmény vezette e sorok íróját korábbi munkáiban arra a föltevésre, hogy György-Polikarp görög nemzetiségű volt. — Marco Antonio Altieri római patricius említi, hogy Trapezunti András egy időben vesztette el fivéré, Jakabot és sógorát »*misser Georgio Polycarpo suo cugnato quello scriptore et questo non tantum scriptore, ma degnissimo oratore di quel re d'Ungaria.*» »*Nuptiali.*» Kiadta Rómában 1873 Narducci. 150 lap. Idézi Abel i. h.

³⁾ A dátum-nélküli királyi megbízólevél egy XV. századbeli formulás-könyvben van megerősítve. Kiadta Kovachich. *Formulae solemnes tyli.* 561.

⁴⁾ Mátyás az imént említett megbízólevélben »*egregius*«-nak czímezi.

⁵⁾ »*Magistro Georgio Polycarpo de Kostolan scriptori et familiari nostro.*» A bulla a datariái regestákban a vatikáni levéltárban. (Annus I. Liber I. f. 154.) Budai András, Péter fia, jogtudor, veszprémi kanonok

hogy ilyen javadalmakat bírjon, nem kívántatott, hogy áldozár legyen; de föltétele volt: a kisebb egyházi rendek fölvétele és a nőtlen állapot. Így tehát nevének kimúlta vezethette az egyházi pályára.

Hivatalát a pápai cancelláriában évek hosszú során át megtartotta.¹⁾ Az 1481-ik év elején felkereste az örök városban egyik öccse, Kosztolányi Mihály fia, Miklós, ki az ő pártfogásával, pápai közjegyző tisztét nyerte el,²⁾ melyet kétségtől kívül Magyarországon kívánt betölteni.

György ellenben nem hagyta el Rómát. 1489-ig a pápai bullák regista-kötetében sűrűn találjuk nevét, mely a bullákat ellenjegyzzi.

Halálának időpontját nem határozhatjuk meg. Teteme jelöletlen sírban nyugszik.

FRANKÓI VILMOS.

1470 július 2-ikán kapott II. Pál pápától felhatalmazást, hogy tanulmányai végett Rómában vagy más alkalmas helyen időzhessék. (A datariái registaákban. Annus VI. Liber VI. f. 234.)

¹⁾ 1479 november 7-ikén kelt ítéletlevélben Kosztolányi György elmarasztaltatik, mivel a kitűzött határidőre a kir. személynök előtt, a hova birtokügyi perben megidézttetett, nem jelent meg. (A Kaprinai kéziratgyűjteményben. B. L. 83. A budapesti egyetemi könyvtárban.)

²⁾ Az 1481 február 1-én kelt bulla a vatikáni levéltár datariái registaákban. Sixti IV. ann. X. lib. V. fol. 192.
